

Оксана ПАСИЦЬКА

*доктор історичних наук
старший науковий співробітник відділу новітньої історії
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2957-5935>
e-mail: pasitska@ukr.net*

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ, ОТЕЦЬ-МИТРАТ ТИТ ВОЙНАРОВСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА У ВІДНІ: СПІВПРАЦЯ В ІНТЕРЕСАХ ЦЕРКВИ Й НАРОДУ*

На основі архівних матеріалів Відня та Львова, періодичних видань і найновішої історіографії проаналізовано стосунки та співпрацю митрополита Андрея Шептицького й отця-митрата Тита Войнаровського з українською діаспорою в австрійській столиці. Простежено діяльність греко-католицьких владик у Відні в інтересах Церкви й народу.

Показано роль цих церковних лідерів у представленні та відстоюванні інтересів українців у Віденському парламенті, зокрема щодо реформування виборчої, аграрної, освітньої систем. Акцентовано увагу на взаєминах греко-католицьких владик із представниками української діаспори у Відні, серед яких було чимало політиків, мистців, робітників і студентів. Констатовано, що вони виконували представницьку й посередницько-комунікативну функції між представниками української діаспори у Відні та українцями на етнічних землях.

Проаналізовано стосунки греко-католицьких владик із парохом церкви Святої Варвари у Відні о. Мироном Горникевичем. Зазначено, що завдяки їхній тісній співпраці вдалося зберегти архів ЗУНР і приватні архівні колекції громадських діячів, об'єднати українців-емігрантів у просвітні та молодіжні організації, навчати молодь на богословських студіях, реалізувати низку благодійних акцій на етнічних землях та за кордоном. На конкретних прикладах показано настрої і побут, проблеми і виклики українців-емігрантів у Відні, що часто були предметом листування А. Шептицького, Т. Войнаровського, К. Шептицького, М. Горникевича, С. Дністрянського, К. Близнюка, В. Сінгалевича, К. Авдикевич та ін.

Ключові слова: Греко-Католицька Церква, митрополит Шептицький, отець-митрат Тит Войнаровський, Відень, українська діаспора, еміграція.

У першій половині ХХ ст. Греко-Католицька Церква (ГКЦ) брала активну участь у суспільному житті та представляла свої варіанти полагодження актуальних релігійних, політичних, культурно-освітніх, економічних питань. Вона впливала на суспільне життя

* The writing of this article was supported by funding from the European Research Council (ERC) within the project «Non-territorial Autonomy: History of a Travelling Idea», no. 758015.

українців, які проживали на етнічних землях та за їхніми межами. Усвідомлюючи, що без прийняття рішень на державному рівні неможливо вирішити актуальні проблеми українців, митрополит Андрей Шептицький та отець-митрат Тит Войнаровський були задіяні не лише в церковній, економічній, благодійній, а й суспільно-політичній сфері, дипломатичній та державній службі – мали ділові контакти та послуговувалися авторитетом за кордоном. Їхні зв'язки, до речі, сягали далеко за межі етнічних земель. Греко-католицькі владики впливали на українсько-австрійські відносини, підтримували тісні контакти з українцями-емігрантами, які потребували духовної та матеріальної опіки, зокрема й у Відні, де українська громада розвивалася і кількісно зростала від часу приєднання Галичини до Австрійської імперії наприкінці XVIII ст. Оскільки місто було столицею монархії, то приваблювало представників усіх народів. Українці ж приїздили сюди переважно на навчання. На зламі XIX–XX ст. Відень був найактивнішим осередком українського життя за межами етнічних територій.

Місію ГКЦ у напрямі освітньої підготовки української молоді на богословських студіях в Австрії проаналізовано у статтях отців-докторів Івана Дацька¹ й Олега Шепетьяка². Чимало аспектів із життя та діяльності митрополита Андрея Шептицького й отця-митрата Тита Войнаровського висвітлено в біографічних виданнях, зокрема у праці Ліліани Гентош³. Роль митрополита як модератора виборчої реформи 1905–1914 рр. проаналізовано у статті Івана-Павла Химки⁴, парламентська діяльність Шептицького – в науковій розвідці Ярослава Біласа⁵, а його роль у збереженні архіву уряду Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та інших архівних колекцій української еміграції у Відні відображена у працях Марини Палієнко⁶. Посольську діяльність Войнаровського проаналізував Орест Шевченко⁷. Однак окремо

¹ Шепетьяк О. Українські студенти богослов'я в Австрії. *Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті «...землякам моїм в Україні і не в Україні...»*: збірник матеріалів четвертої Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках IV Міжнародного конгресу світового українства). Львів: Вид-во «Львівська політехніка», 2013. С. 464–468.

² Dacko I. Hundert Jahre ukrainische Theologiestudenten in Innsbruck: Vergangenheitsanalyse und Zukunftsperspektiven: Vortrag in Innsbruck am 13. November 1999. URL: <http://www.canisianum.at/zeitbegrenzt/100-jahre-ukrainer-vortrag.html>

³ Гентош Л. Митрополит Шептицький: 1923–1939. Випробування ідеалів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. 596 с.

⁴ Himka J.-P. Metropolita Andrzej Szeptycki wobec zagadnienia reformy wyborczej. 1905–1914. *Metropolita Andrzej Szeptycki. Studia i materiały*. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1994. S. 143–155.

⁵ Білас Я. Парламентська діяльність митрополита А. Шептицького. *Українське релігієзнавство*. 2022. № 23. С. 66–74. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14883/7-Bilas.pdf?sequence=1>

⁶ Палієнко М. Роль митрополита Андрея Шептицького в збереженні архівних колекцій української еміграції у Відні. *Вісник Прикарпатського університету*. Історія. Івано-Франківськ, 2011. Вип. 20. С. 92–98; Палієнко М. Невідомі сторінки історії архіву Уряду ЗУНР у Відні. *Історичний журнал*. 2005. № 5. С. 13–24.

⁷ Шевченко О. Політична діяльність Тита Войнаровського. *Наукові записки історичного факультету Львівського університету*: зб. наук. праць. Львів, 2012–2013. Вип. 13–14. С. 481–492; Шевченко О. Участь Тита Войнаровського у парцеляції земель Східної Галичини. *Український історичний збірник*. 2008. Вип. 11. С. 152–158.

проблематика співпраці та стосунків греко-католицьких владик з українською діаспорою у Відні в інтересах Церкви й народу не розглянута, що й стало метою цієї статті. Праця ґрунтується на архівних документах Австрійського державного архіву у Відні, церкви Святої Варвари у Відні, Центрального державного історичного архіву України у Львові, творчій спадщині А. Шептицького та Т. Войнаровського тощо.

Велику місію служіння Церкві й народу виконував духовний провідник українців – митрополит Андрей Шептицький, який жив інтересами, проблемами й викликами суспільства незалежно від його соціального статусу, віровизнання та національності. Будучи очільником ГКЦ, він захищав інтереси православних Церков і священників під час переслідування у 1930-х роках, засуджував Голодомор 1932–1933 рр. та ініціював всесвітню підтримку голодуючим, критикував комунізм, нацизм, політичний терор.

Граф Андрей Шептицький був членом крайового сейму, заступником маршалка сейму, членом віденської Палати панів, добре знаний у європейському діловому колі. Це давало йому можливість обстоювати українські національні інтереси не лише в Галицькому сеймі, а й у Віденському парламенті. Захищаючи права й інтереси українців, митрополит виступав за реформування виборчої системи – обговорював це питання особисто з цісарем Францом Йосифом I (Franz Joseph I), спільно з єпископами присвятив цій реформі послання, у якому пояснив важливість загального виборчого права та обов'язок кожного громадянина брати участь у виборах⁸. Так, греко-католицьке духовенство впливало на становлення виборчого права, формування та піднесення суспільно-політичної культури українців. На рівні парламенту А. Шептицький відстоював їхні релігійні й освітні інтереси, в австрійському парламенті виступав за підтримку освіти та відкриття Українського університету у Львові (у червні 1910 р. представив проєкт його створення на пленарному засіданні Палати панів у Відні)⁹. Однак через спротив поляків і початок Першої світової війни цим планам не судилося реалізуватися.

До активної діяльності митрополит закликав українських депутатів і греко-католицьке духовенство. На рівні Віденського парламенту національні інтереси також відстоював довірений митрополита Шептицького, генеральний адміністратор столових дібр ГКЦ, доктор економіки отець-митрат Тит Войнаровський. Як депутат парламенту 1907–1911 рр., він готував внесення та інтерпеляції, подав на розгляд Палати послів проєкт закону «Віддовження селянської посілості», тобто звільнення сільських господарів від сплати позик, наданих під заставу землі¹⁰. Однак цю проблему

⁸ Послання пастирське Андрея Шептицького, Константина Чеховича, Григорія Хомишина до Вірних своїх єпархій «О виборах до парламенту». Жовква. З печатні ОО. Василян, 1907. С. 1–10; Hof-Naus-Staatsarchiv, КА КК, Geheimakten 20–18, Bl. 1–8.

⁹ Білас Я. Парламентська діяльність митрополита А. Шептицького...; Левицький К. Українські політики. Сильвети наших давніх послів і політичних діячів 1907–1914 рр. Львів: Видавнича спілка «Діло», 1936. С. 24.

¹⁰ Войнаровський Т. Віддовжене селянської посілості. Внесене посла о. Тита Войнаровського і тов., поставлене в палаті послів дня 19 червня 1908 рр. Львів: Накладом редакції «Діло», Друкарня народна, 1908. С. 1–64; Віддовжене селянської посілості. Внесене посла о. Тита Войнаровського і тов., поставлене в палаті послів дня 19 червня 1908 р. *Діло*. 1908. 6 серпня. С. 2; Виказ парламентарних праць наших послів. *Діло*. 1907. 12 серпня. С. 1–2; Внесення й інтерпеляції. *Діло*. 1908. 22 червня. С. 2.

так і не було вирішено на рівні парламенту. Тит Войнаровський брав активну участь і в роботі господарських комісій, виступав на віденських конференціях, присвячених повоєнній відбудові економіки в галицькому краю та діяльності українських фінансово-економічних організацій¹¹.

Варто зауважити, що греко-католицькі владики в науково-популярних працях та практичній діяльності наголошували на проєвропейському розвитку українців загалом і державності зокрема. «Я не погоджуюся з поглядом якоби наша суспільність підлягала всхідній психіці... Азійської психіки у неї нема і не було за винятком немногих одиниць заражених поляками, і ми вповні надаємося до поширювання у нас європейського світогляду»¹², – писав отць-митрат.

Греко-католицькі владики долучалися до вирішення актуальних церковно-релігійних питань у Відні, відвідували релігійні заходи, конференції, засідання. Наприклад, у березні 1906 р. митрополит Андрей брав участь у нараді єпископів, на якій обговорювали «Реформу шлюбства». Він піддав її гострій критиці та виступив проти прийняття закону, який би дозволяв розірвання шлюбу. З цього приводу митрополит звернувся до всіх вірних із посланням, а також збирав із кожної парафії підписи проти її проведення. Зібрані підписи надіслали Віденському архієпископові та християнському бюро при ньому у Відні (Стефанплац, 7)¹³.

Оскільки Відень був осередком міжнародних господарських і фінансових організацій, греко-католицькі владики погоджували тут чимало організаційно-господарських питань, пов'язаних із розвитком регіону, становищем митрополії, а також налагоджували співпрацю з тутешніми компаніями та підприємствами, сприяли залученню іноземних інвестицій у Галичину. Наприклад, купівлю-продаж церковних угідь, зокрема Зарваниці, отримання та сплатення позик митрополит Шептицький погоджував як із місцевими урядовцями, так і з Міністерством віросповідання та просвіти, Міністерством фінансів у Відні. Галицька митрополія співпрацювала з віденськими банками й фінансово-кредитними компаніями, з керівниками яких безпосередньо вів переговори о. Т. Войнаровський як довірена особа митрополита та генеральний адміністратор столових дібр ГКЦ. Він також займався депозитом у «Доротеумі» у Відні наприкінці 1926 р., вів переговори щодо створення металургійного заводу в Швейцарії. Віденські фірми та компанії особливо були зацікавлені в аграрній, лісопереробній і нафтовій галузях Галичини, частина яких перебувала на території митрополичих угідь¹⁴. Завдяки співпраці греко-католицькі владики мали можливість порівнювати не лише культурні, політичні, а й економічні аспекти розвитку австрійських та українських земель, а також реалізовувати австрійський досвід ведення господарства. В одному з листів Т. Войнаровський, як головний економ Галицької митрополії, писав митрополитові: «До Відня заїхавем дуже вигідно та по дорозі пригадавемся гарному сегорічному збіжу. Так на Моравії, як і Австрії всюда збіже стоїт, нігде не повилягало, однак при тій нагоді сконститувавем, що не лиш

¹¹ Центральний історичний державний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України). Ф. 682. Оп. 1. Спр. 33. Арк. 15; Спр. 48. Арк. 1.

¹² Там само. Спр. 82. Арк. 20.

¹³ Шептицький А. Послання вірним своїх єпархій мир о Господь. Львів, 1906. С. 1–10. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні.*

¹⁴ ЦДІАЛ України. Ф. 358. Оп. 1. Спр. 231. Арк. 46, 70.

на Моравії, але і в Австрії, где почва* землі значно гірша, чим у нас, рільництво є в значно вищій культурі, чим де-небудь в Польщі»¹⁵.

Греко-католицьке духовенство відіграло головну роль у піднесенні української культури та збереженні її пам'яток, зокрема тих, що перебували в Австрії. Завдяки старанням кир Андрея, о. Войнаровського, о. Мирона Горникевича, Володимира Сінгалеви́ча було збережено архівні колекції уряду ЗУНР і громадських діячів, адже після припинення діяльності уряду Євгена Петрушевича архів залишався у Відні. Пошуком, викупом, збереженням і передачею матеріалів урядового архіву Національному музею у Львові займалися безпосередньо представник уряду ЗУНР В. Сінгалеви́ч й о. М. Горникевич. Володимир Сінгалеви́ч опрацьовував невідомі архівні матеріали – така робота була джерелом його доходів: «Мою архівальну роботу продовжую дальше, бо се є мій одинокий заробок тепер і та робота мене тішить»¹⁶. Митрополит Шептицький доручив о. М. Горникевичу опікуватися мощами св. Йосафата, які від 1916 р. і до кінця Другої світової війни зберігалися в церкві Святої Варвари у Відні¹⁷. Завдяки зусиллям митрополита вдалося зберегти також архів В'ячеслава Липинського за 1918–1931 рр.: від часу його перебування на посаді посла Української держави у Відні й до останніх днів життя¹⁸.

Греко-католицькі владики мали авторитет у столичному діловому середовищі. Під час ув'язнення митрополита в Курську Міністерство закордонних справ у Відні брало участь у його звільненні та вело переговори щодо обміну полоненими. Міністерство мало намір обміняти його на двох полонених російських священників. Окрім цього, збирало інформацію про стан Шептицького в ув'язненні, його звільнення та приїзд до Відня. Часто ця інформація висвітлювалася на шпальтах тогочасних столичних газет. Чимало заходів щодо звільнення митрополита Андрея було проведено з ініціативи генерального консула Австро-Угорщини. Також створено Комітет для визволення ексцеленції. Кожна парафія збирала підписи із проханням про його звільнення. Їх додавали до петиції Загальної Української Ради і посольства США у Відні щодо дипломатичної інтервенції у справі звільнення митрополита¹⁹.

Андрей Шептицький і Тит Войнаровський мали чимало прихильників та однодумців у Відні серед політиків, церковнослужителів, мистців і бізнесменів. Зокрема, погляди митрополита щодо Голодомору в Україні поділяв Теодор Інніцер (Theodor Innitzer) – знаний австрійський політичний та релігійний діяч, співавтор брошури про Голодомор, у якій звернувся до світової громадськості про необхідність допомогти голодуючим в Україні та на Північному Кавказі. Він прихильно поставився до дій митрополита щодо допомоги голодуючим і робив реальні кроки щодо створення відповідного міжнародного комітету. Саме з його ініціативи 16 жовтня 1933 р. у Відні відбулася нарада представників різних конфесій, метою якої було створення

* Ґрунт.

¹⁵ ЦДАЛ України. Ф. 358. Оп. 1. Спр. 231. Арк. 78.

¹⁶ ЦДАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 181. Арк. 18.

¹⁷ Палієнко М. Роль митрополита Андрея Шептицького в збереженні архівних колекцій...

¹⁸ Палієнко М. Невідомі сторінки історії архіву Уряду ЗУНР у Відні. С. 13–24.

¹⁹ HHStA, RA I 809-III/45 Personalia. Metropolit graf Szeptycki; Комітет для визволення Ексцеленції Митрополита Андрея. Підписи громадян. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні; HHStA, MdÄ Zeitungsbuch 161–9.*

«допомогового комітету». Він оголосив збір коштів для підтримки Комітету допомоги Україні у всіх європейських країнах та на етнічних землях.

Греко-католицькі владики виконували роль комунікаторів у тогочасному суспільстві, миттєво реагували на проблеми потребуючих і допомагали малозабезпеченим. У першій половині ХХ ст. поширеним явищем у середовищі українського соціуму стала еміграція – багато українців змушені були виїхати до європейських держав, Канади, США тощо. Представники української діаспори перебували в нелегких умовах, потребували як духовного проводу, так і організаційно-матеріальної підтримки. З огляду на це греко-католицькі владики велику увагу приділяли українцям за кордоном, давали актуальні поради тим, які виїжджали, застерігаючи від помилок та необдуманих учинків. Із цього приводу митрополит Андрей Шептицький писав: «Їдете в незнаний край. За Божою ласкою при добрій а усильній праці можете віднести немалий хосен, заробити досить грошей і неодного хосенного навчитися від Німців, Французів чи Англіїців. Ці народи так високо стоять в культурі, так мудро вміють працювати і вчитися, що можна много від них навчитися... Тому їдьте, як хочете, але вертайте певно, не лишайтесь на чужині. Вертайте лутші, багатші, вертайтеся з заробленим грошем – з наукою, просвітою, досвідченем»²⁰. Митрополит зобов'язував душпастирів фіксувати факти виїзду українців, відстежувати напрямки еміграції вірних і надавати цю інформацію ординаріату. Вона була необхідна Шептицькому, щоби відстежувати демографічні зміни, підтримувати контакти з емігрантами не лише за посередництвом пастирських листів та священників, яких скеровував до українських громад за кордоном, а й через особисті візити.

Галицьке греко-католицьке духовенство підтримувало постійні контакти з українськими емігрантами в Австрії. У першій половині ХХ ст. чимало українців проживало у Відні в цьому статусі. Значний потік біженців спричинила окупація Галичини й Буковини російськими військами 1914 р. Після Першої світової війни в Австрії нараховувалося близько 50 тис. українців, серед них студенти, робітники, дипломати, політики, службовці, а також емігранти зі східноукраїнських земель, військовополонені, які служили в російській армії, тощо. У першій третині ХХ ст. із Віднем була пов'язана історія багатьох українських установ та організацій: Головної Української Ради, Української парламентської репрезентації, Української національно-демократичної партії, Українського допомогового комітету, Загальної української культурної ради й інших установ, які переїхали сюди або були тут створені. Переїхав, зокрема, уряд ЗУНР, створено СВУ (Союз визволення України), упродовж 1915–1922 рр. формувалася Центральна управа УСС (Українських січових стрільців). У 1921 р. відкрито Український вільний університет. Діяла читальня товариства «Просвіта», комітет «Українська школа», Союз журналістів і письменників. Священники-емігранти об'єдналися в організацію «Представництво українського католицького духовенства». Вони намагалися продовжувати свою душпастирську діяльність, а також сприяли звільненню священників із Талергофа, надавали матеріальну й духовну допомогу українським емігрантам, долучилися до звільнення митрополита Шептицького з

²⁰ Шептицький А., Митр. Памятка для руских робітників в Англії, Аргентині, Бразилії, Данії, Канаді, Німеччині, Сполуч. Державах, Франції, Швейцарії і Швеції. Львів: Накладом Товариства св. Рафаїла. З печатні ОО. Василян в Жовкві, 1914. С. 1–3.

російського заслання. Жіноцтво об'єдналося в Український жіночий союз, що належав до Української жіночої ради, яка була складовою Міжнародної жіночої ради²¹.

Отож у першій половині ХХ ст. у Відні була сформована «українська колонія», з якою тісно пов'язаний митрополит Шептицький та інші представники ГКЦ. Під час візитів до Австрії А. Шептицький і Т. Войнаровський мали зустрічі з греко-католицьким духовенством та іншими представниками діаспори. В одному з листів (від 15 серпня 1925 р.) Т. Войнаровський писав митрополитові: «Про відносини тутейшої нашої еміграції поінформовавемся докладно, розповім устно»²². Греко-католицькі владики виконували посередницько-комунікативну роль між представниками діаспори у Відні та громадою, зокрема родинами, що проживали на етнічних землях. Галичани виявляли великий інтерес до побуту та становища мігрантів-українців, як і ті цікавилися змінами на Батьківщині.

У Відні греко-католицькі владики зустрічалися та вели переговори з Юліаном Романчуком, Євгеном Олесницьким, Миколою Васильком, Степаном Смаль-Стоцьким, Василем Вишиваним, Олександром Колесою, Станіславом Дністрянським тощо. Вони обговорювали та дискутували щодо геополітичної ситуації на українських землях, питання національної ідентичності, релігійних відносин, економічної конкуренції тощо. Священнослужителі цікавилися настроями та побутом українців в Австрії.

Греко-католицькі владики під час офіційних візитів і відряджень переважно зупинялися в о. М. Горникевича, В. Сінгалеви́ча, Дністрянських, а також у єзуїтів та приватних готелях. Під час перебування у Відні були зайняті й приватними справами, проходили обстеження і лікування. Зокрема, о. Войнаровський був під наглядом одного з найкращих віденських професорів медицини Фрідріха Ковача (Friedrich Kovács). Однак навіть під час лікування не міг дозволити собі тривалого перебування у столиці через дорожнечу, оскільки після Першої світової війни побут тут зазнав суттєвих змін, зокрема значно подорожчали транспорт, проживання у готелі, продукти, медичні послуги тощо²³. У листі до А. Шептицького від 19 серпня 1925 р. Т. Войнаровський писав: «Позавтра виїду з Відня, бо ту мені задорого, само мешкання виносить денно одного долара»²⁴. Після стаціонарного лікування в 1926 р. у Відні він продовжував консультуватися з віденськими лікарями, про що в листі від 30 червня 1927 р. згадував митрополит Андрей: «Тішуся, що О. Пралат вже в Марієнбаді і що у Відні виділися з лікарями»²⁵. У червні 1927 р. о. Тит писав митрополитові про своє перебування у Відні та неспроможність залишатися на довше: «Ту час гарний, тепло, я маюсь добре, а навіть дуже добре, одно лиш манко, що Відень стало дороге місто»²⁶.

Українським осередком у столиці була церква Святої великомучениці Варвари, яка впродовж століть гуртує нашу громаду. Цей храм виконував не лише релігійну, а й організаційну, культурно-освітню, просвітницьку, благодійну роль. Його архівні

²¹ Корилишин К. Галичина 1914–1923 років – очима «Діла». *Збруч*. 21.09.2021. URL: <https://zbruc.eu/node/107688>.

²² ЦДАЛ України. Ф. 358. Оп. 1. Спр. 231. Арк. 43.

²³ Там само. Оп. 2. Спр. 33. Арк. 15.

²⁴ Там само. Оп. 1. Спр. 231. Арк. 42.

²⁵ ЦДАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 205. Арк. 16.

²⁶ ЦДАЛ України. Ф. 358. Оп. 1. Спр. 231. Арк. 81.

матеріали свідчать про тісний зв'язок Австрії з етнічними землями, настрої та побут емігрантів, діяльність ГКЦ, стосунки з представниками духовенства, зокрема митрополитом Шептицьким та отцем-митратом Войнаровським.

Листування митрополичого ординаріату у Львові з парафіяльним урядом церкви Святої Варвари підтверджує тісну співпрацю. Чимало питань щодо діяльності церкви митрополит погоджував із Центральним комітетом Намісництва, Міністерством віросповідання та просвіти, Міністерством правосуддя, зокрема з приводу фінансового забезпечення, виплати пенсій священникам, вирішення судових справ тощо²⁷.

Митрополит контролював і погоджував порядок богослужінь, відпустки та відраджень священників, різні фінансові звіти, доходи і витрати²⁸. Ординаріат призначав членів Католицького центрального комітету у Відні²⁹. Парохи особисто звітували Шептицькому про заходи щодо відновлення церкви³⁰. Греко-католицьке духовенство Галичини й Відня обмінювалося інформаційними матеріалами: документами, шематизмами, грамотами, свідоцтвами про навчання, народження і хрещення тощо³¹. Наприклад, у серпні 1901 р. перший заступник митрополита Андрій Білецький, який

²⁷ Одрись. Рішення ц. к. н. авс. Намісництва вь Відні 31. 12. 1902. Ч. 130235 до Митрополичого Ординаріату / *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Відпись о предложено Митрополичого ординаріата з дня 29 вересня 1903 р. Ч. 4775 до В. ц. к. Міністерству правосуддя в Відні. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Відпись. Ц. к. Намісництво у Львові дня 14 серпня 1909 р., Ч. 1137/1. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист греко-католицької Митрополитальної Консисторії до Всч. гр-кат. уряду парохіального при церкві св. Варвари в Відні. Львів, 10 вересня 1909 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

²⁸ Лист Греко-католицького митрополичого ординаріата до ВСЧ. уряду парохіального при церкві св. Варвари вь Відні з підписом митрополита Андрея. Львів, 14 лютого 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист греко-католицької Митрополитальної Консисторії до Всч. греко-католицького уряду парохіального при церкві св. Варвари у Відні. Львів, 10 апреля 1905 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Brief von gr-kat. Metrop. Konsistorium an den Hochwürdigem Herrn Ambrsius Redkewyich, Administrator der St. Barbara in Wien з підписом митрополита Шептицького. Lemberg, 16 Mai 1911 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист о. А. Білецького до Всчеснійшого греко-католицького уряду парохіального в Відні. Львів, 6 січня 1913 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист А. Білецького до ВСЧ. Греко-католицького уряду парохіального церкви св. Варвари в Відні. Львів, 5 січня 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист Греко-католицького митрополичого ординаріата до ВСЧ. уряду парохіального при церкві св. Варвари вь Відні з підписом митрополита Андрея. Львів, 22 січня 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

²⁹ Лист греко-католицького митрополичого Ординаріату до Всч. о. Іоана Шиха поч. Крилошанина, пароха при Церкві св. Варвари у Відні з підписом митрополита Андрея. Львів, 7 листопада 1905 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

³⁰ Лист центрального уряду приходского при храмі св. ВМ Варвари до Всесвітлішого і високопреосвященного митрополичого ординаріату. Відень, 2 мая 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

³¹ Лист ВЧ греко-католицького уряду парохіального церкви св. Варвари у Відні з підписом митрополита Андрея. Львів, 4 мая 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*; Лист А. Білецького до ВСЧ. о. Николая Семенова завідателя парохії св. Варвари в Відні. Львів, 11 листопада 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

свого часу навчався на теологічному факультеті Віденського університету, звертався до всечасного парафіяльного уряду при церкві Святої Варвари з проханням знайти свідоцтво Євгенія Лотоцького (1890) серед документів Віденської духовної семінарії³². Митрополичий ординаріат також часто висловлював побажання та рекомендації щодо богослужінь. А в липні 1903 р. у зв'язку з хворобою Папи Римського Лева XIII (Leo PP. XVIII) митрополит Андрей звертався до всього духовенства, зокрема й у Відні, щоб молилося за здоров'я «Іх Святости»³³.

Особливо тісними були відносини митрополита Андрея з парохом церкви о. Мироном Горникевичем, яких об'єднувало служіння Церкві й народові. Священнослужителі зуміли розширити діяльність парафії Святої Варвари у Відні та реалізувати чимало проєктів. Парох ділився з митрополитом настроями та проблемами діаспори, а в окремих випадках просив про підтримку й допомогу. Митрополит Андрей був задоволений служінням о. М. Горникевича. В одному з листів він писав: «Тішуся, що добре тримається і що так багато можете зробити для наших бідних робітників»³⁴.

Отець Горникевич був надзвичайно активним душпастирем і зумів не лише об'єднати українську громаду у Відні, а й активізувати її діяльність. Він ініціював створення українських громадських організацій, вважав, що їхнє функціонування покращить становище емігрантів. Отець організував пластовий курінь, а на літні канікули відправляв молодь на відпочинок у Підлюте до пластового табору. У цьому фінансово його підтримували Андрей і Климентій Шептицькі, Тит Войнаровський та інші представники ГКЦ. Окрім цього, о. Мирон зумів активізувати діяльність хору, артистичного гуртка при церкві Святої Варвари. Гуртківці співали українських народних пісень і танцювали народні танці, а доповіді про українську історію виголошував доктор богослов'я, капітан Української Галицької армії (УГА) Ганс Кох (Hans Koch), який був родом із німецької колонії (Kaltwasser) у Галичині. За допомогою цих та інших заходів о. М. Горникевич із парафіянами популяризували українську культуру, звичаї та традиції серед неукраїнського населення: «В цей спосіб розбиваєм цього тумана, що наші пісні і танці російські»³⁵. Парафіяни церкви організовували виступи не лише у Відні, а й у курортних місцевостях Австрії: Медлінгу, Клостернойбургу, Бадені.

Українські емігранти у Відні, знаючи про приїзд митрополита А. Шептицького, заздалегідь готувалися до зустрічі з ним, здебільша через о. М. Горникевича. Митрополит намагався вислуховувати всіх потребуючих, надавати духовну та матеріальну підтримку не лише греко-католикам, а й православним, не тільки галичанам, а й наддніпрянцям. За посередництва о. М. Горникевича просила підтримки в митрополита українка з Москви, син якої навчався у Віденській музичній академії –

³² Лист А. Білецького до ВЧ. уряду парохіального при церкві св. Варвари в Відні. Львів, 14 серпня 1901 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

³³ Лист греко-католицького Митрополичого Ординаріату до Вч. Греко-католицького уряду парохіального з підписом митрополита Андрея. Львів, 7 липня 1903 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

³⁴ Лист митрополита Андрея Шептицького до о.-д. М. Горникевича. Львів, 28.12.1943 р. *Архів церкви Святої Великомучениці Варвари у Відні*.

³⁵ ЦДАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 105. Арк. 1.

Ч.577/48

Львів, 28. грудня 1943

Дорогий Отче Докторе

Сердечно Вам дякую за Вашого доброго листа з 10.XII. так повного цінних добрих і сумних відомостей. Пишу сьогодні коротко, щоб подякувати Вам та цілій Громаді переслати найщиріші побажання на Свята і Новий Рік. Тішуся, що добре тримаєтеся і що так багато можете зробити для наших бідних робітників. Ми звідси для них не можемо нічого зробити. Влада позваляє виїхати лише тим священикам, які рішаються на стало лишитись в Райху. Не прийняли моєї пропозиції допускати до праці священиків на кілька місяців.

Най Вам всім Бог благословить

Х р и с т о с р а ж д а є т с я

+ Андрей Шенцицький

Звертаюсь до мене о інтервенцію в справі арештованих у Відні укр. студентів в'єдних шкіл. Їх імена: Роман Ледєдович, Віра Бах, Мирон Нароцький, др. Рибак, Роман Нападівич і Коленський. Чи не можна би що зробити і як їм помочи ?

Віреп. Отець
О. др. М. Горникевич
В і д е н ь

стипендію у розмірі 20 дол. місячно. Неспроможність оплатити навчання сина пояснювала заборонаю більшовиків висилати гроші за кордон³⁶.

В одному з листів від 1930 р. о. Горникевич писав Войнаровському про нелегке становище у Відні його доброго знайомого Андрія Жука: «Живе в такій нужді, що страшно на се глядіти, а вертає на певну посаду до “Союзу” у Львові»³⁷. Андрій Жук походив із Полтавщини, був відомим громадським діячем, економістом, одним із лідерів УСДРП (Української соціал-демократичної робітничої партії), а після переїзду до Львова 1914 р. – одним із засновників і членом СВУ, працював у РСУК (Ревізійному союзу українських кооперативів). У Відні перебував на дипломатичній службі, співпрацював із Симоном Петлюрою, згодом Євгеном Петрушевичем та ін. Був надзвичайно популярним у середовищі галицької інтелігенції, знався з митрополитом Андреем, о. Войнаровським. У 1930 р. отримав дозвіл на виїзд до Львова, і для цього йому необхідно було 150 дол. на візу та транспортні витрати. Оскільки о. М. Горникевич ставився до нього надзвичайно приязно та з повагою за його відверту позицію й активну діяльність, то допомагав йому: «Не можу йому забути, як тому 7 літ на моїм першому вічу у Відні, станув в обороні нашого митрополита перед тuteйшими більшовиками, він соціаліст і православний»³⁸.

Такі звернення о. М. Горникевича та наддніпрянців до греко-католицьких владик не були поодинокими, про що свідчить епістолярна спадщина. У листі від 1920 р. митрополит писав, що у Відні до нього приходило багато наддніпрянців, які «страшенно поділені і не знають чого триматися»³⁹.

Особливої опіки потребувала українська молодь в еміграції. Митрополит Шептицький велику увагу приділяв розвитку освіти серед духовенства. Він відправляв українську молодь на навчання і стажування за кордон, зокрема на богословські студії у Відень та Іннсбрук, де курували єзуїти⁴⁰. Греко-католицькі владика опікувалися студентами-богословами, вирішували питання щодо виплати стипендій через Міністерство віросповідання та просвіти у Відні, а частину покривали з доходів митрополії й особистих коштів⁴¹.

Чимало української молоді залишало Батьківщину, прагнуло студіювати та працювати у Відні, однак не завжди були успішними й легкими шляхи пошуку кращого життя. Багато з них потребувало організаційної та матеріальної допомоги, про що свідчить епістолярна спадщина греко-католицьких владик. Як приклад, у березні 1915 р. о. Климентій Шептицький просив о. Войнаровського заопікуватися молодим хлопцем, сином пароха з с. Дев'ятники Костем Стисловським: «... син Кость у Відні в гімназії, може далоби ся зробити, щоби хлопця не видаляли – не розумію я той політики Віденської поліції»⁴². Скрутною була доля Ольги Шлюсарчук, яка залишилася

³⁶ ЦДІАЛ України. Ф. 358. Оп. 2. Спр. 33. Арк. 9.

³⁷ ЦДІАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 105. Арк. 2.

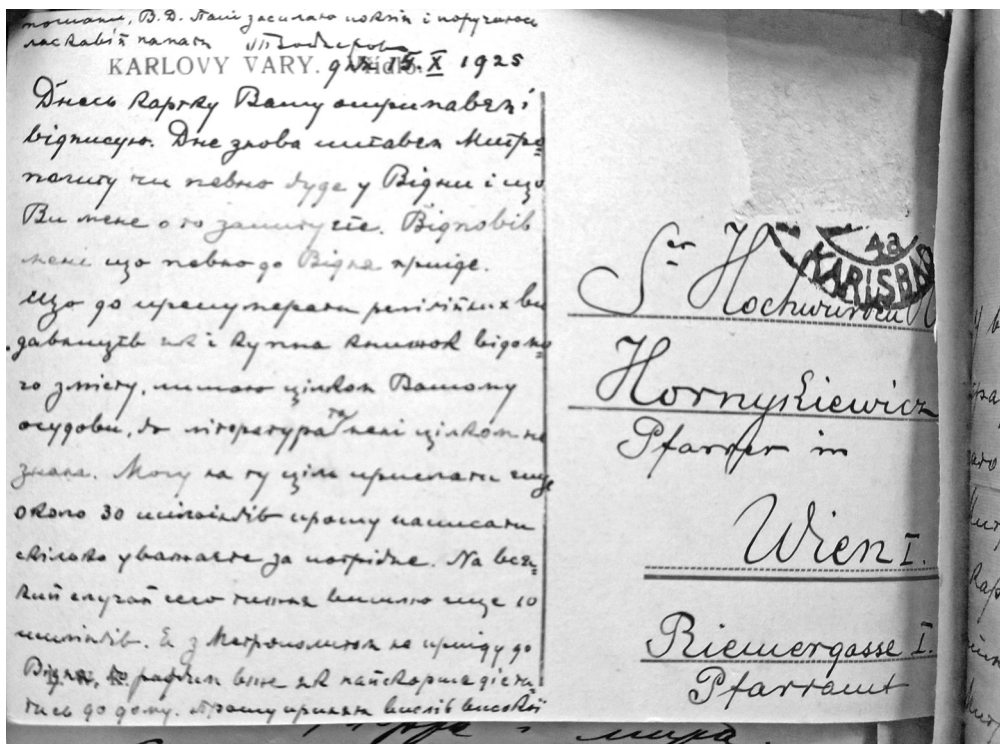
³⁸ Там само.

³⁹ ЦДІАЛ України. Ф. 358. Оп. 2. Спр. 33. Арк. 12.

⁴⁰ Шепетяк О. Українські студенти богослов'я в Австрії. С. 464–468; Dacko I. Hundert Jahre ukrainische Theologiestudenten in Innsbruck...

⁴¹ ЦДІАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 206. Арк. 35–36.

⁴² Там само. Арк. 21.

Поштівка о. Тита Войнаровського, адресована о. Миронові Горникевичу. 1925 р.

сиротою після смерті батька-священника з Покуття. Не зумівши влаштуватися на роботу у Львові, не отримавши сирітських виплат, вона виїхала до Відня, але й там було нелегко з працевлаштуванням. Професор С. Дністрянський просив о. Войнаровського заопікуватися сиротою і знайти їй належне місце праці у фінансовій установі у Львові, переконуючи, що у Відні це зробити значно складніше⁴³.

Греко-католицькі владика поділяли успіхи й біди емігрантів, спілкувалися з їхніми родинами. Тісні контакти митрополит та отець-митрат підтримували з родиною Дністрянських, яка проживала у Відні. Вчений-правознавець, автор проекту Конституції ЗУНР Станіслав Дністрянський і його дружина, відома піаністка й музикознавиця Софія (Рудницька), часто листувалися з греко-католицькими владиками. В одному з листів до о. Т. Войнаровського С. Дністрянський писав: «Ви питаєте, як нам живеться в еміграції. Сама еміграція дуже сумна річ, та має всі типові вигляди еміграції. Але ми держимося, оскільки можливо, оподалік від усіх еміграційних інтриг, але вони доторкають нас мимо сього всетаки не раз доволі болючо»⁴⁴. Про перебування на еміграції Дністрянські писали неохоче: «Про наше життя на еміграції не буду згадувати, тим більше, що зрозуміти і збагнути його можна щойно у Відні»⁴⁵.

⁴³ ЦДІАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 3.

⁴⁴ Там само. Арк. 15.

⁴⁵ Там само. Арк. 8.

Станіслав займався науково-видавничою діяльністю – видавав книги з теорії держави і права, філософії права, про «Україну та східне питання» українською, французькою, англійською, німецькою, чеською мовами. Їх він реалізовував як за кордоном, так і на етнічних землях. У цьому йому допомагав о. Войнаровський. Софія виступала з концертами перед віденською публікою. Вони одні з небагатьох українців-емігрантів, які зуміли продовжити свою творчу діяльність, знаходили позитивні моменти, якими ділилися з отцем-митратом: «Одну добру сторону має однак для мене еміграція – а саме, що я тепер для народної справи більше працюю, ніж коли-небудь раніше, бо під теперішню пору треба оглядатися й на будуче»⁴⁶.

Родина Дністрянських обмінювалася думками не лише про особисті плани на майбутнє, наміри повернутися у Галичину, а й загалом про суспільно-політичне становище Галичини та Польщі, а також про майбутнє українських емігрантів. Певною мірою Т. Войнаровський стримував і не обнадіював Дністрянських у бажанні повернутися в Галичину. «У нас відносини не змінилися в ніч, як було погано так і є, а правдоподібно вийде ще гірше ... але як на тепер нема виглядів щоби Вас як професора покликати до Галичини», – писав о. Войнаровський⁴⁷. Отець-митрат, порівнюючи своє життя в Галичині та Дністрянських у Відні, констатував: «Щоправда нема у нас ту добра, але все ж мені легше як Вам на чужині»⁴⁸. З ностальгією родина Дністрянських згадувала моменти, коли їх відвідував Т. Войнаровський: «Чим раз частіше говоримо про Вас і згадуємо спільні хвили, які перебули разом. Гарні це були часи!»⁴⁹. Дністрянські приязно зустрічали у Відні отця-митрата, пригощали різними домашніми смаколиками, які готувала Софія. Контакти Т. Войнаровського з цією родиною тривали й після Першої світової війни – вони часто листувалися, обмінювалися книжками, подарунками тощо.

Греко-католицькі владики були в тісних контактах із родиною Близнюків, яка у 1920-х роках проживала в Австрії, зокрема Бадені й Відні. Козма Близнюк займався активною громадською діяльністю в еміграції. Незважаючи на підготовку документів на австрійське громадянство та намір працювати на державній службі, його становище не було стабільним. Він виношував плани то про повернення в Галичину, то про переїзд до США або Канади. Близнюк негативно відгукувався про українців у Відні (вересень 1928 р.): «Коло нас все старе і сорокате! Віденська колонія розбита – так що до ніякої праці не можна довести. Чи і коли поліпшиться ситуація тутешнього українського громадянства, сего дійсно годі предбачити»⁵⁰. Його листи переповнені критики та песимізму щодо еміграції: «Нема двох українців, котрі би однаково думали і взаємно не поборювалися. Коли та гнила еміграція схаменеться, сего годі передбачити. Найлутше було би зтягнути її до рідного краю і запрягти до національної праці»⁵¹.

Критикуючи неорганізованість української громади у Відні, К. Близнюк виношував плани про повернення у рідні краї та підтримку греко-католицьких владик:

⁴⁶ ЦДІАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 15.

⁴⁷ Там само. Арк. 11.

⁴⁸ Там само. Арк. 12.

⁴⁹ Там само. Арк. 7.

⁵⁰ Там само. Арк. 21.

⁵¹ Там само. Арк. 23.

мав намір працювати в митрополичих угіддях або в одній із банківських установ Львова. Повернення на Батьківщину він особисто обговорював із митрополитом Андреем у Відні. Зокрема, у липні 1929 р. вони бачилися на Службі Божій у церкві Святої Варвари, а пізніше мали тривалу розмову, що К. Близнюк описував у листі: «Ексцеленція обговорили зі мною дуже обширно справу моєї майбутньої посади в Перегінську і поручили мені – як поїду назад до Берліна, щоби я старався оглядати й студіювати заводи купелеві і їх улаштування та їхню внутрішню організацію...»⁵². Варто зауважити, що на митрополичих угіддях у Підлютому А. Шептицький планував відкрити купелевий завод на зразок європейських лікувально-оздоровчих комплексів. У цьому напрямі зробили певні кроки та залучили К. Близнюка. Українець-емігрант був переконаний, що на етнічних українських землях його діяльність стане продуктивнішою, як і більшості представників діаспори.

Володимира Сінгалевича з греко-католицькими владиками пов'язувала не лише діяльність Національного музею, збереження документів, а й чимало інших інтересів, зокрема комерційних. Він шукав різних способів для заробітку, проживаючи у Відні, та був зацікавлений у представленні української продукції тут. Тоді продукція українських кооперативних підприємств виходила на європейський ринок. Так, «Маслосоюз» розширив діяльність і експортував масло в європейські країни, зокрема й Австрію. Сінгалевич звернувся до о. Войнаровського, який добре знався на діяльності фінансово-економічних установ Галичини, з пропозицією та проханням представляти продукцію «Маслосоюзу» у Відні: «Я знаю терен, мігбим уладити у себе дома бюро, маю телефон, мігбим постаратися тут о всі потрібні відомости та зорганізувати продаж масла по санаторіях, шпиталях, готелях, склепах і т. п. Справу ледівні далобися також полагодити»⁵³. Крім цього, В. Сінгалевич у 1930-х роках очолював Земельний іпотечний банк, серед засновників якого було чимало священнослужителів. Приязно-діловими можна назвати відносини В. Сінгалевича з греко-католицькими владиками. Часто він заохочував отця-митрата до поїздок через Відень, а в одному з листів писав: «... тут кава і газети ще ліпші як тамтого року»⁵⁴.

Доброчинні та благодійні акції греко-католицьких владик мали великий суспільний резонанс. У листопаді 1944 р. у поминальній статті про Шептицького в часописі «До перемоги» кореспондент Михайло Островецька констатував: «Як аристократ був Він для всіх приступний, до всіх у всьому вирозумілий, усі до нього за це горнулися. Його невимушена, природня прихильність, доброта аристократа не мала обмежень: Він був однаково приступний, приязний і “галичанинові”, і “наддніпрянцеви”, і “католикові”, і “православному”»⁵⁵.

Отже, можна виснувати, що в першій половині ХХ ст. ГКЦ відіграла важливу роль у відродженні українського народу. Представники духовенства були активними учасниками суспільства не лише на етнічних землях, а й за кордоном. Національні інтереси українців на рівні Віденського парламенту відстоювали митрополит Шептицький та отець-митрат Войнаровський. Діяльність греко-католицьких владик у Відні була

⁵² ЦДІАЛ України. Ф. 682. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 39.

⁵³ Там само. Спр. 181. Арк. 19.

⁵⁴ Там само. Арк. 6.

⁵⁵ Островецька М. Наш батько – не живе. *До перемоги*. 1944. 16 листопада. С. 1.

складовою їхнього життєвого шляху. Вони користувалися авторитетом у віденському діловому колі та виступали модераторами австрійсько-українських відносин. Митрополит Андрей і його оточення мали тісні контакти з українськими емігрантами у Відні, надавали організаційну, духовну й матеріальну підтримку. Греко-католицькі владики у співпраці з представниками діаспори зуміли реалізувати чимало суспільно важливих проєктів у сфері культури та освіти, господарства і державотворення.

REFERENCES

- Bilas, Ya. (2022). Parlamentska diialnist mytropolyta A. Sheptytskoho. *Ukrainske relihiieznavstvo*, 23, 66–74. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14883/7-Bilas.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
- Dacko, I. (1999). Hundert Jahre ukrainische Theologiestudenten in Innsbruck: Vergangenheitsanalyse und Zukunftsperspektiven: Vortrag in Innsbruck am 13. November 1999. Retrieved from <http://www.canisianum.at/zeitbegrenzt/100-jahre-ukrainer-vortrag.html> [in German].
- Hentosh, L. (2015). *Mytropolyt Sheptytskyi: 1923–1939. Vyprobuvannia idealiv*. Lviv: VNTL-Klasyka [in Ukrainian].
- Himka, J.-P. (1994). Metropolita Andrzej Szeptycki wobec zagadnienia reformy wyborczej. 1905–1914. In *Metropolita Andrzej Szeptycki. Studia i materiały* (pp. 143–155). Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności [in Polish].
- Korylyshyn, K. (2021). Halychyna 1914–1923 rokiv – ochyma «Dila». *Zbruch*. Retrieved from <https://zbruc.eu/node/107688> [in Ukrainian].
- Levytskyi, K. (1936). *Ukrainski polityky. Sylvety nashykh davnykh posliv i politychnykh diiachiv 1907–1914 rr*. Lviv: Vydavnycha spilka «Dilo» [in Ukrainian].
- Ostroverkha, M. (1944, Lystopad 16). *Nash batko – ne zhyve. Do peremohy*, 1 [in Ukrainian].
- Paliienko, M. (2005). Nevidomi storinky istorii arkhivu Uriadu ZUNR u Vidni. *Istorychnyi zhurnal*, 5, 13–24 [in Ukrainian].
- Paliienko, M. (2011). Rol mytropolyta Andreia Sheptytskoho v zberezheni arkhivnykh kolektsii ukrainskoi emihratsii u Vidni. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istorii*, 20, 92–98 [in Ukrainian].
- Poslaniie pastyrskoe Andreia Sheptytskoho, Konstantyna Chekhovycha, Hryhoriia Khomyshyna do Virnykh svoikh yeparkhii «O vyborakh do parlamentu». (1907). Zhovkva: Z pechatni OO. Vasyliian [in Ukrainian].
- Shepetiak, O. (2013). Ukrainski studenty bohosslovia v Avstrii. Proceedings of the IV International Scientific-Practical Conference (at IV International Congress of All-World Ukrainianship): *Svitove ukrainstvo yak chynnyk utverdzhennia derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spilnoti «...zemliakam moim v Ukraini i ne v Ukraini...»*. (464–468). Lviv [in Ukrainian].
- Sheptytskyi, A., Mytr. (1914). *Pamiatka dlia ruskykh robotnykiv v Anhlii, Argentyni, Brazylui, Dani, Kanadi, Nimechchyni, Spoluch. Derzhavakh, Frantsyi, Shveitsaryi i Shvetsyi*. Lviv: Nakladom Tovarystva sv. Rafaila. Z pechatni OO. Vasyliian v Zhovkvi [in Ukrainian].
- Shevchenko, O. (2008). Uchast Tyta Voinarovskoho u partseliatsii zemel Skhidnoi Halychyny. *Ukrainskyi istorychnyi zbirnyk*, 11, 152–158 [in Ukrainian].
- Shevchenko, O. (2012–2013). Politychna diialnist Tyta Voinarovskoho. *Naukovi zapysky istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*, 13–14, 481–492 [in Ukrainian].

Viddovzhenie selianskoї posilosty. Vnesenie posla o. Tyta Voinarovskoho i tov., postavlene v palati posliv dnia 19 chervnia 1908 r. (1908, Serpen 6). *Dilo*, 2 [in Ukrainian].

Vnesenia y interpeliatsii. (1908, Cherven 22). *Dilo*, 2 [in Ukrainian].

Voinarovskiy, T. (1908) *Viddovzhenie selianskoї posilosty. Vnesenie posla o. Tyta Voinarovskoho i tov., postavlene v palati posliv dnia 19 chervnia 1908 r*». Lviv [in Ukrainian].

Voinarovskiy, T. (1908). *Viddovzhenie selianskoї posilosty. Vnesenie posla o. Tyta Voinarovskoho i tov., postavlene v palati posliv dnia 19 chervnia 1908 r*». Lviv: Nakladom redaktsii «Dila», Drukarnia narodna [in Ukrainian].

Vykaz parlamentarnykh prats nashykh posliv. (1907, Serpen 12). *Dilo*, 1–2 [in Ukrainian].

Oksana PASITSKA

Doctor of Historical Sciences

Senior Research Fellow at the Department of Contemporary History of Ukraine

I. Krypiakivych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine

ORCID 0000-0003-2957-5935

e-mail: pasitska@ukr.net

METROPOLITAN ANDREI SHEPTYTSKYI, FATHER-MITRAT TYT VOINAROVSKYI AND THE UKRAINIAN DIASPORA IN VIENNA: COOPERATION IN THE INTERESTS OF THE CHURCH AND THE PEOPLE

Based on archival materials from Vienna and Lviv, periodicals, and achievements of historiography, the article analyzes the relations and cooperation of Metropolitan Andrei Sheptytskyi, Father-Mitrat Tyt Voinarovskiy with the Ukrainian diaspora in Vienna. To start with, the Greek-Catholic bishops' activities in Vienna in behalf of the Church and the people, are investigated. The role of Metropolitan Andrei Sheptytskyi and Father-Mitrat Tyt Voinarovskiy in representing and defending the interests of Ukrainians in the Viennese Parliament is shown, in particular, in reforming the electoral, agrarian, and educational system. Furthermore, much attention is focused on the relations of the Greek Catholic bishops with representatives of the Ukrainian diaspora in Vienna, including a large number of politicians, artists, workers, and students.

As stated, the Greek-Catholic bishops conducted a representative and mediating-communicative function between representatives of the Ukrainian diaspora in Vienna and Ukrainians in ethnic Ukrainian lands. Also, the study analyzes the relationship among the Greek-Catholic bishops and the Church of St. Barbara in Vienna parish priest Myron Hornykevych. Thanks to their close cooperation, it was possible to keep safe the ZUNR archive and private archival collections of public figures, unite Ukrainian emigrants in educational and youth organizations, provide young people with access to theological studies, and implement several charitable events in ethnic Ukrainian lands and abroad. Finally, specific examples show the public moods and everyday life, issues, and challenges of Ukrainian emigrants in Vienna, which was frequently the subject of correspondence of A. Sheptytskyi, T. Voinarovskiy, K. Sheptytskyi, M. Hornykevych, S. Dnistrianskyi, K. Blyzniuk, V. Singalevych, K. Avdykovych, to name a few.

Keywords: Greek Catholic Church, Metropolitan Sheptytskyi, Father Mitrat Tyt Voinarovskiy, Vienna, Ukrainian diaspora, emigration.